

**Jeugdhulp
doen we
samen**

**VERSTERKING LOKALE PARTICIPATIE
VAN JONGEREN EN OUDERS**

Aan de slag met participatie van jongeren en ouders

Jeugdhulp doen we Samen: aan de slag met participatie van jongeren en ouders

Gemeenten hebben jeugdhulpplicht en daarmee de verantwoordelijkheid om de zorg voor kinderen en jongeren integraal, op maat en dicht bij het gezin te organiseren. Betrokkenheid van de mensen om wie het gaat, bij de ontwikkeling, uitvoering en evaluatie van het beleid, is daarvoor noodzakelijk. In het project Jeugdhulp¹ doen we Samen zijn handvatten en voorbeelden verzameld voor hoe je als gemeente de participatie van jongeren en ouders kunt vormgeven. Ze dienen ter inspiratie, want elke lokale situatie is anders en vraagt misschien om een andere invulling.

Project Jeugdhulp doen we Samen

Het project Jeugdhulp doen we Samen liep van februari 2018 tot september 2020. Doel van het project is gemeenten te stimuleren om cliënten te laten participeren en hen hierbij te ondersteunen.

In 2018 is in vier regio's – IJsselland, Food Valley, Brabant-Zuidoost en Zuid-Holland-Zuid – geïnventariseerd wat werkzame factoren zijn voor jeugd- en ouderparticipatie. De inhoud van dit document is gebaseerd op de resultaten van deze inventarisatie.

De trap van eigenaarschap

De trap van eigenaarschap van Anke Siegers geeft inzicht in welke activiteit welk effect heeft. Hierdoor kun je bewuster kiezen voor een bepaalde activiteit. Een activiteit kan bijvoorbeeld zijn informeren. De rol van jongeren en ouders is hierbij dat zij aanhoren. Het uiteindelijke effect is afhankelijkheid. Mensen willen graag regie voeren en betrokken zijn in de besluitvorming als het gaat over onderwerpen die hen aangaan. Alleen je mening mogen geven, in welke vorm dan ook, waarna andere mensen het besluit nemen, is niet meer voldoende. Een faciliterende en kaderstellende rol vanuit de gemeente, zorgt juist voor eigenaarschap en een betere kwaliteit van de besluitvorming.

tip

Als je eigenaarschap wilt bereiken bij jongeren en ouders, moet je ze ook werkelijk inspraak geven.

[Lees de blog van Anke Siegers.](#)

?!

Heb je vragen over deze handvatten?
Neem dan contact op met
info@zorgbelang-nederland.nl.

De trap van eigenaarschap

¹ In deze toolkit verstaan we onder jeugdhulp zowel jeugdhulp als jeugdbescherming. Jeugdhulp omvat daarbij alle vormen van hulp en ondersteuning variërend van licht ambulant tot en met intensieve, zeer gespecialiseerde zorg in een al dan niet gesloten setting. [Bron: Nji](#)

1. Van start

Van start tot finish

Vaak worden jongeren en ouders pas aan het einde van het proces betrokken, als het beleid al bijna klaar is. Betrek jongeren en ouders gelijk vanaf de start, zodat zij hun ervaringen kunnen inbrengen en daadwerkelijk kunnen bijdragen aan de kwaliteit, actualiteit en effectiviteit van de plannen.

Niet alleen omdat het moet

Maak serieus werk van participatie en beschouw het niet als iets wat ook nog even gedaan moet worden. Participatie heeft namelijk voor alle partijen voordelen, dus ook voor de gemeente of de regio.

Zo maak je er serieus werk van: maak een plan en verwerk daar de handvatten uit dit document in. Dus betrek de mensen om wie het gaat, gebruik een methode die werkt, zoek een bij de ouders of jongeren passende locatie, faciliteer, bedenk vooraf waar je een win-winsituatie kunt creëren etc.

Maar allereerst: creëer draagvlak binnen je gemeente.

Creëer breed draagvlak

Om participatie van jongeren en ouders duurzaam vorm te geven, is het noodzakelijk dat de betreffende wethouder(s) en de ambtenaren die jeugd onder hun hoede hebben, het belang van participatie inzien en hun commitment daarvoor afgeven. Denk daarbij aan iedereen die zich bezighoudt met: integraal jeugdbeleid, jeugd- en jongerenwerk, zwerfjongeren, speeltuinwerk en scouting, het transformatieprogramma Zorg voor de Jeugd, Centra voor Jeugd en Gezin, specialistische jeugdhulp en aanpak kindermishandeling, jeugdbescherming- en reclassering en de jeugdgezondheidszorg.

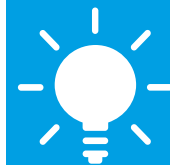
VOORBEELD

Hoe je met alle betrokkenen in gesprek kunt gaan over 'wat verstaan we onder participatie?', zie je in deze [video](#).

Als participatie breed gedragen wordt, zullen jongeren en ouders vaker en eerder betrokken worden bij onderwerpen op de agenda die betrekking hebben op jeugd. Door de bij een onderwerp betrokken ambtenaar het gesprek met de jongeren en ouders te laten voeren, kan hij/zij de uitkomsten van het gesprek direct meenemen in het beleid.

Wat verstaan we onder cliëntenparticipatie?

Om ervoor te zorgen dat iedereen bij 'participatie' hetzelfde voor ogen heeft, is het raadzaam eerst met alle betrokkenen in gesprek te gaan over: Wat verstaan we onder participatie? Wat is hiervoor nodig? Tot hoever reikt participatie: wil je mensen bijvoorbeeld alleen informeren of ook zeggenschap geven? En wie moeten we waarvoor vragen?

Participatie is meer dan alleen iets horen over de cliënttevredenheid. Het vraagt een andere instelling en werkwijze.

Lokaal of regionaal?

Bepaal of je de participatie van jongeren en ouders op lokaal of regionaal niveau wilt organiseren. Dit kan per beleidsonderwerp wisselen.

Maak je (vraag) zichtbaar

Zet bijvoorbeeld op de website van de gemeente dat je jongeren en ouders met ervaring in de jeugdhulp zoekt om mee te praten over **de ontwikkeling, uitvoering en evaluatie van het beleid**. Geef daarbij aan wie de contactpersoon is en hoe ze daarmee in contact kunnen komen.

Kijk wat er al is

Misschien zijn er binnen de gemeente initiatieven van jongeren of ouders waar je bij aan kunt sluiten. Zo bestaan in sommige regio's platforms voor (ouders van) kinderen of jongeren met een ondersteuningsvraag. Je kunt ook kijken welke hulp binnen de gemeente veel wordt ingezet, en uitzoeken of op dit gebied al lokale of regionale initiatieven van jongeren of ouders bestaan. Een andere insteek is bijvoorbeeld contact te zoeken met cliënten- of jongerenraden van jeugdhulpaanbieders en gecertificeerde instellingen binnen de gemeente.

Het vinden en duurzaam binden van jongeren en ouders kost tijd. Houd hier in je planning rekening mee.

Waarom het belangrijk is jongeren te betrekken bij de ontwikkeling, uitvoering en evaluatie van het jeugdhulpbeleid, vertellen zijzelf in deze video.

In dit webinar van Zorg voor de Jeugd wordt het verschil tussen 'ouders met ervaring' en 'ervaringsdeskundige ouders' besproken en wordt ingegaan op de voordelen van een jeugdhulpparticipatieplatform.

Waar je ze vindt, hoe je ze benadert en welke tijdsplanning voor hen handig is, kan voor jongeren en ouders sterk verschillen. Houd daar rekening mee. Want participatie van beiden is waardevol, omdat jongeren en ouders vaak een andere kijk op jeugdhulp hebben.

Ga naar ze toe

Om in contact te komen met kinderen, jongeren en ouders is het belangrijk om aan te sluiten bij hun leefwereld. Waar zijn kinderen, jongeren en ouders te vinden? Scholen bieden een snelle en goede toegang tot ouders, kinderen en jongeren. Organiseer bij-

voorbeeld een inloop als er 10-minutengesprekken zijn. Maar denk ook aan buurthuizen, jongerenwerk, hangplekken, leerlingenvervoer, sportverenigingen, scouting etc. Wil je jongeren die in een instelling wonen en hun ouders bereiken, dan kan een wethouder hen bijvoorbeeld meevragen op een werkbezoek.

Gebruik sleutelfiguren

Om jongeren en ouders te bereiken, is het handig om gebruik te maken van sleutelfiguren. Dit kan bijvoorbeeld een groepsbegeleider zijn of een jongerenwerker. Daarnaast werkt 'via via' altijd goed, ofwel: jongeren kennen andere jongeren, vraag of ze die meenemen. Of vraag persoonlijk ondersteuners, ouders, opvoeders, jeugdwerkers, coaches en/of docenten om de jongeren uit te nodigen. Sleutelfiguren die je kunt inzetten om ouders te

VOORBEELDEN UIT DE PRAKTIJK

Mind-atlas

Op de [MIND-atlas](#) staat welke initiatieven die gericht zijn op GGZ, al actief zijn in jouw gemeente of regio. Filter op ouderinitiatief, regionaal en GGZ.

Stichting UW Ouderplatform

In verschillende regio's zijn al actieve ouderplatforms, door en voor ouders van kinderen en jongeren met een ondersteuningsvraag. Een voorbeeld hiervan is [Stichting UW Ouderplatform](#)

bereiken, zijn bijvoorbeeld het consultatiebureau, hulpverleners en docenten.

Van problemen naar oplossingen

Verleg de aandacht van problemen naar oplossingen én naar mogelijkheden en talenten van kinderen en jongeren. Vraag naar hun ideale toekomst en stem

daar de hulpverlening en het jeugdhulp-beleid op af. Vraag naast vervelende ervaringen en punten van verbetering, ook altijd naar goede voorbeelden.

2. Wees helder en koppel terug

Wees vooraf helder

Het is belangrijk om richting jongeren en ouders vanaf het begin helder te zijn over de kaders, de verschillende rollen, het doel, de verwachtingen, welke fasen het traject heeft, het vervolg etc. Wees eerlijk over welke invloed ze nog kunnen uitoefenen, en wat al vastligt. Goede communicatie, ook hierover, is van groot belang. Het voorkomt teleurstelling, misverstanden en miscommunicatie.

Let op je taal

Spreek zoveel mogelijk de taal van de jongeren en de ouders. Vermijd sowieso moeilijke woorden, Engelse termen en jargon. Niet iedereen durft aan te geven dat ze je niet begrijpen. Door hier bewust rekening mee te houden, voorkom je dat mensen afhaken of een ander idee hebben bij een bepaald begrip dan vanuit de gemeente wordt bedoeld.

tip

Benader mensen altijd persoonlijk, in plaats van via een groepsmail.

Geef terugkoppeling

Jongeren en ouders horen graag wat er met hun input is gebeurd. Participeren kost tijd en energie. Als onduidelijk is waar dat toe leidt, motiveert dat niet om een volgende keer weer mee te doen. Koppel altijd terug, ook als met de input niets gedaan kan worden. Geef aan welke keuzes gemaakt zijn, waarom en welke input van de jongeren of ouders daarin verwerkt is en welke niet. Doe dat op een vriendelijke en begrijpelijke manier. Mensen voelen zich dan gewaardeerd en serieus genomen.

VOORBEELD UIT DE PRAKTIJK

Speak & Eat bijeenkomsten

Zorgbelang Brabant organiseert Speak & Eat bijeenkomsten. Deelnemers ervaren deze als laagdrempelig, open, inspirerend en waardevol.

<https://www.noregt.com/speakeneat/>

3. Neem jongeren en ouders serieus

Op basis van gelijkwaardigheid

Werk op basis van gelijkwaardigheid met de jongeren en ouders samen. Er zit verschil tussen een gesprek met elkaar hebben en 'je mag iets komen vertellen'. Accepteer jongeren en ouders als echte gesprekspartners en ga niet alleen met ze in gesprek omdat het moet.

tip

Adviesvangers zijn jongeren of ouders die in een creatieve brainstorm leeftijds- of doelgroepgenoten uitdagen om mee te praten over vragen van de gemeente.

Een open houding

Jongeren en ouders geven aan dat 'zich serieus genomen voelen', samenhangt met een open en uitnodigende houding aan de andere kant van de tafel. Soms hebben ze het gevoel dat ze als bedreiging worden gezien. Het helpt als er oprechte interesse is in wat jongeren en ouders te vertellen hebben. Zet hier dan ook iemand op die waarde hecht aan participatie en het leuk vindt om met jongeren en ouders in gesprek te gaan.

4. Direct en open in gesprek

Bepaal niet de agenda

Als gemeenten de stem van jongeren en ouders willen horen, gaat dit vaak over onderwerpen die leven bij de gemeente, bijvoorbeeld inkoop en toegang. Dergelijke onderwerpen zijn voor jongeren en ouders minder aansprekend. Door een open gesprek aan te gaan, is de kans groot dat deze onderwerpen toch wel aan de orde komen, maar misschien op een andere manier en in andere woorden.

tip

Redeneer niet vanuit bepaalde thema's of afdelingen binnen de gemeente, maar neem de leefwereld van de jongeren en ouders als uitgangspunt, en bevraag levensbreed. Vraag bijvoorbeeld wat iemand die met jeugdhulp te maken heeft, nodig heeft om prettig te kunnen leven en zijn weg te vinden binnen de gemeente?

Eenvoudige gespreksmethoden

Kijk naar eenvoudige methoden om met jongeren en ouders in gesprek te gaan: een inloopsprek uur, een klankbordgroep, een themabijeenkomst, een ontmoetingscafé. Belangrijk is dat jongeren en ouders zich welkom voelen, en dat er genoeg tijd is voor een gesprek en het delen van ervaringen met andere jongeren en ouders.

tip

Vraag ook naar knelpunten die jongeren en ouders ervaren. Vraag bijvoorbeeld wat ze van de informatievoorziening vinden of van de wachttijden. Binnen het project Jeugdhulp doen we Samen is een vragenlijst voorgelegd aan jongeren en ouders.

Op basis daarvan is een lijst gemaakt met knelpunten die jongeren en ouders ervaren.

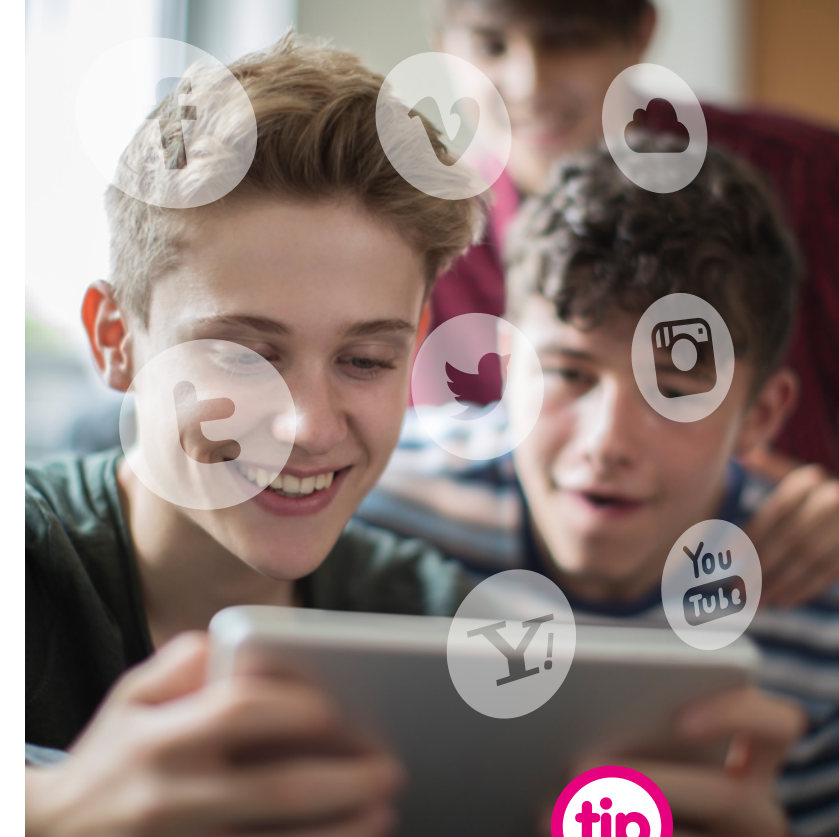
Participeren kan in vele vormen

Niet elke jongere of ouder durft rechtstreeks in gesprek te gaan met wethouders en beleidsmedewerkers, of is daar mondig genoeg voor. Waar het om gaat, is dat jongeren en ouders die iets te vertellen hebben, daarvoor de gelegenheid krijgen. Dat kan in de vorm van een gesprek zijn, maar dat kan bijvoorbeeld ook door ze hun verhaal op te laten schrijven of een filmpje te maken (evt. samen met een hulpverlener).

Kijk ook naar participatie via sociale media. Jongeren zijn vooral te vinden op Whatsapp, Snapchat, Instagram en YouTube. Post daar bijvoorbeeld een online vragenlijst of een snel te beantwoorden poll.

tip

In de [notitie](#) 'Cliëntenparticipatie jeugdzorg, praktische beschrijving van participatievormen' van Movisie staan verschillende participatievormen praktisch beschreven.

tip

Als jongeren en ouders zelf gespreksonderwerpen mogen aandragen, zullen ze meer gemotiveerd zijn om tijd vrij te maken en deel te nemen.

VOORBEELD UIT DE PRAKTIJK

JONG!Dalfsen

Een mooi voorbeeld van een jongerenplatform waarbij gebruik wordt gemaakt van sociale media is [JONG!Dalfsen](#).

VOORBEELD UIT DE PRAKTIJK

35 TIPS VAN JONGEREN EN OUDERS

In dit boekje van [Zorgbelang Groningen](#) geven jongeren en ouders 35 tips om samen te werken aan betere jeugdhulp (participatie!).

5. Faciliteer en meer

Planning

Houd in de planning rekening met de werk- en school-agenda's van gezinnen. Als je kinderen en jongeren wilt bereiken, is het handig om dit na schooltijd te plannen. Voor ouders geldt vaak dat de avond beter past, omdat zij overdag werken.

Locatie

Een verzorgde locatie en een goede voorbereiding dragen eraan bij dat jongeren en ouders zich serieus genomen voelen. Een goede bereikbaarheid en een informele uitstraling zorgen ervoor dat meer jongeren en ouders deelnemen. Een gemeentehuis kan voor jongeren en ouders een hoge drempel hebben en bij jeugdzorginstellingen willen ze niet gezien worden. Suggesties voor goede locaties zijn bibliotheken, scholen, wijkcentra en huiskamerbijeenkomsten. Wanneer je ouders wilt bereiken, kan het helpen om een locatie met oppasmogelijkheid te regelen.

Zorg voor een veilige, prettige sfeer

Houd rekening met de gevoeligheid van bepaalde informatie en onderwerpen. Jongeren en ouders voelen zich vaak kwetsbaar. Als ze afhankelijk zijn van de gemeente, hebben ze soms angst om hun mening te geven. In een kleine, informele setting voelen ze zich meestal wat vrijer om te spreken. Veel jongeren en ouders vinden het spannend om hun ervaringen te delen met professionals. Het helpt als je zelf ook iets persoonlijks vertelt.

Praat met de juiste personen

Zorg dat de juiste personen elkaar spreken. Het heeft bijvoorbeeld geen zin om een projectleider gedwongen hulp in gesprek te laten gaan met een jongere die daar geen ervaring mee heeft. Je kunt dit onder-vangen door vooraf een tafelindeling te maken.

Budget en kosten

Belangrijk is dat de betrokken wethouder(s) en ambtenaren vooraf weten wat het beschikbare budget is om de participatie van jongeren en ouders vorm te geven. Bijvoorbeeld om iemand hiervoor aan te stellen en voor onkostenvergoedingen.

Voor sommige jongeren en ouders vormen bijvoorbeeld de reiskosten een belemmering om naar een bijeenkomst te komen. Het is dan ook raadzaam deze kosten te vergoeden. Vergeet niet hier vooraf over te communiceren zodat jongeren en ouders dat ook weten.

Het is ook aardig om de bijeenkomst te besluiten met een blijk van waardering; denk bijvoorbeeld aan een cadeaubon. De jongeren en ouders steken tenslotte veel tijd in deelname en een cadeautje wordt altijd gewaardeerd.

Niet sturend, maar faciliterend

Geef jongeren en ouders ruimte om aan de slag te gaan met ideeën, acties en projecten, en faciliteer hen daarbij. Kijk wat passend is bij de vraag en spoor mensen aan om zoveel mogelijk zelf te doen. Laat hen bijvoorbeeld vrij in hoe ze input ophalen bij andere jongeren of ouders en op welke manier ze de resultaten presenteren. Dus niet overnemen maar ondersteunen, zodat ze het verder zelf kunnen.

Faciliteer en meer

In Goes gingen jongeren uit de jeugdhulp en projectleiders tijdens een Speak & Eat met elkaar in gesprek. Zie hier hoe ze dat hebben aangepakt en wat goed werkt.

6. Streef naar duurzame participatie

Rust jongeren en ouders toe

Jongeren en ouders geven aan dat een cursus over hoe gemeenten en de lokale politiek werken, zou helpen om beter en duurzaam te participeren. Bijvoorbeeld over wie bepaalt wat binnen een gemeente? Hoe verloopt het beleidsproces? Op welke momenten en bij wie kun je invloed uitoefenen? Bovendien geven ze aan dat (duurzaam) participeren ook iets is wat je moet leren. Een korte workshop zou daarbij helpend zijn.

Maak er een betaalde baan van

Vertellen over je ervaringen in de jeugdhulp is niet altijd makkelijk. Het vraagt veel van mensen zowel emotioneel als qua tijdsinvestering. Gemeenten hebben de input van jongeren en ouders nodig om de jeugdhulp nog beter te maken. Om ervoor te zorgen dat jongeren en ouders structureel betrokken blijven, kan overwogen worden er een vaste (deeltijd)baan van te maken.

VOORBEELD

In Amsterdam wordt ervaringsdeskundigheid in het zorgbeleid verankerd door te werken aan structurele participatie van ervaringsdeskundigen. <https://www.expex.nl/>

Zet verschillende werkvormen in

Om jongeren en ouders duurzaam te laten participeren, is het raadzaam om verschillende werkvormen in te zetten. Dus zowel incidentele als structurele, formele als informele en directe als indirecte werkvormen. Sommige werkvormen zullen ouders meer aanspreken dan jongeren. En bijvoorbeeld binnen de groep jongeren zal de ene werkvorm sommige jongeren weer meer aanspreken dan andere. Datzelfde geldt voor de groep ouders. Door in je jaarplan verschillende werkvormen op te nemen, kun je meer (en andere) jongeren en ouders voor langere tijd aan je binden.

Jeugdplatform Amsterdam

Jongeren en ouders adviseren jeugdhulp ieder op hun eigen manier. Het varieert van eenmalig en vanuit de eigen ervaring tot structureel en op beleidsmatig niveau.

<https://www.jeugdplatformamsterdam.nl/>

Denk groot, plan klein!

Het ontwikkelen van duurzame jeugd- en ouderparticipatie is een heel proces. Zowel in tijd als qua omvang. Er moet rekening worden gehouden met verschillende doelgroepen, onderwerpen, schaal- en participatieniveaus. Probeer niet alles in een keer te doen, maar knip het op in verschillende kleinere projecten en leg die in een plan vast.

Vaste contactpersoon

Zorg dat de jongeren en ouders een vaste contactpersoon hebben. Deze kan de continuïteit van de participatie borgen. Bijvoorbeeld door samen met de jongeren en ouders een jaarplanning te maken. Zo blijven ze betrokken en voelen ze eigenaarschap.

Heb je vragen of ondersteuning nodig bij het vormgeven van de participatie van jongeren en ouders in jouw gemeente? Neem dan contact op via info@zorgbelang-nederland.nl.

VERSTERKING LOKALE PARTICIPATIE
VAN JONGEREN EN OUDERS

Partners:

ieder(in)

Het project Jeugdhulp doen we Samen is tot stand gekomen met subsidie van VWS.